

Werkplan Consulent

Duurzame Melkveehouderij Drenthe

Datum	30 maart 2017
Kenmerk	Startfase
Contactpersoon	M. Balkema

provincie
Drenthe

natuur en milieu **drenthe**
federatie

LTO
NOORD

Inleiding

Als onderdeel van de Versnellingsagenda Melkveehouderij Noord-Nederland is de Ontwikkelagenda Melkveehouderij en Natuur Drenthe opgesteld. Binnen het Groenmanifest Drenthe werken meerdere partijen gezamenlijk aan een goed functionerende agrarische sector én het behoud van de ontwikkeling van natuurwaarden in Drenthe.

Wil de Drentse melkveehouderij in 2020 behoren tot de top, dan zullen alle Drentse bedrijven, wat betreft milieuprestaties, op minimaal het niveau moeten zitten van 2013 best presterende 25%. Dit lukt alleen als er in een versnelling wordt geïnvesteerd en ook “Bottum-up” wordt gewerkt. Niet alleen de koplopers, maar ook het peloton van melkveehouders in Drenthe moet stappen voorwaarts maken. Het succes van deze inzet valt of staat met betrokkenheid van individuele melkveehouders. Centraal doel van de inzet van een consulent is om het peloton te bereiken en te helpen. De consulent gaat hiervoor actief de Drentse melkveehouders opzoeken en daarbij vraaggericht en verbindend te werk. De consulent wil een vertaalslag maken naar de boer en naar zijn/haar bedrijf. De consulent stimuleert melkveehouders actief te participeren in één of meer deelprojecten van de Ontwikkelagenda Melkveehouderij en Natuur.

Deelprojecten

1. Duurzame gebiedsplannen
2. Duurzame bedrijfsplannen
3. Proeftuin ammoniak
4. Akkerbouw en melkveehouderij (samenwerking)
5. Landbouwstructuurverbetering

In het onderliggende voorstel ligt de focus op de eerste fase: het onderzoeken van vragen en behoeftes vanuit de melkveehouderij in Drenthe. Tevens wordt er een doorkijk gegeven naar de volgende fase waarin “de boer op” wordt gegaan.

Doelstellingen van het project (SMART)

Doelstelling:	In 2020 behoren melkveehouders in Drenthe tot de top van de grondgebonden melkveehouderij
Specifiek:	De gezamenlijke ambitie is dat er in 2020 in Drenthe zoveel als mogelijk sprake is van gesloten kringlopen van stikstof, fosfaat en organische stof op gebieds,- en bedrijfsniveau.
Meetbaar:	Aantal bedrijfsbezoeken, aantal bijeenkomsten met experts, aantal onderzoeken, aantal doorgestuurde vragen. De consulent bezoekt gebiedsbijeenkomsten en is ook op verzoek aanspreekbaar op een spreekuur.
Acceptabel:	80% van de tijd is de consulent op pad en werkt vraaggericht. De consulent brengt behoeften in kaart als het gaat om het thema milieuprestaties in samenhang met bedrijfsresultaten. De consulent verbindt melkveehouders aan lopende projecten of maakt nieuwe initiatieven los. Het aantal in actie gekomen deelnemers kan leiden tot indicatoren als het aantal bezoeken, adviezen, tevredenheid over deze adviezen, inschakelen expertpool en het aantal extra deelnemers aan deze initiatieven of lopende projecten.

Er is draagvlak vanuit de Stuurgroep Onwikkelagenda Melkveehouderij&Natuur. De consultant is agendalid van de kerngroep melkveehouderij en natuur. Daarnaast is er een pool van experts beschikbaar. Tevens is er onderzoeksbudget van maximaal 50.000 euro per jaar beschikbaar.

Tijdgebonden: De beschikking gaat ervan uit dat het project start 1 januari 2017(effectief 1 april 2017) en wordt afgerond 1 januari 2018. De scope looptijd is 3 jaar tot 1 januari 2020.

Doelstelling algemeen

De gezamenlijke ambitie is dat er in 2020 in Drenthe zoveel als mogelijk sprake is van gesloten kringlopen van stikstof, fosfaat en organische stof op gebieds,- en bedrijfsniveau. De Drentse melkveehouderij bedrijven behoren in 2020 tot de top in duurzame grondgebonden melkveehouderij en zijn gericht op een duurzame productie. Dat is goed voor een toekomstbestendige landbouw en voor de Drentse natuur. Betere bedrijfsprestaties en ontwikkeling van agrarische bedrijven gaan prima samen met betere milieuprestaties.

Informatie vooraf

De Drentse melkveehouderij is momenteel volop in verandering. De onzekerheid bij veel melkveehouders is groot, langs de lijn van Ammoniak, maar ook door de regeling fosfaatrechten. Op thema's als grondgebondenheid en ammoniakemissie ligt er een opgave voor de melkveehouders: Bedrijven met melkvee mogen groeien mits er voldoende grond bij het bedrijf in gebruik is om de extra mest aan te wenden.

Daarnaast krijgen Drentse melkveehouders te maken met door de overheid (Europa, rijk en provincies) gestuurde herinrichtingswerken ten behoeve van water en natuur. De provincie Drenthe heeft daar jaarlijks circa 45 miljoen voor beschikbaar. De natuur- en wateropgaven vragen een hoeveelheid landbouwgrond. Daaraan gekoppeld en gelijktijdig kunnen we ook werken aan verbeteren van de land bouwstructuur. Hiervoor zijn door de Groen Manifest partners ook investeringsmiddelen gevraagd . PS zal daar dit jaar over besluiten. Hiermee ligt er naast een uitdagende én omvangrijke duurzaamheidsopgave ook een collectieve opgave om de blijvers te faciliteren meterschikking van grond en bedrijven.

Aanpak

De aanpak bestaat uit het op een praktische en aansprekende wijze ondersteunen van Drentse melkveehouders bij;

- wat er speelt op bedrijf- en gebiedsniveau, tussen de individuele melkveehouder en de 5 deelprojecten.
- bedrijfsontwikkeling in combinatie met grondgebondenheid en duurzaamheid.

Het voorstel is de consulent met expertpool het eerste jaar 2017 actief in te zetten in vier prioritaire gebieden waaronder twee gebieden die direct raken aan de realisatiestrategie (het programma Natuurlijk Platteland Drenthe) en twee gebieden die daar net buiten liggen.

In Drenthe zijn er naar schatting in 2016 ongeveer 1.100 melkveebedrijven en in de vier prioritaire gebieden ongeveer 200 melkveebedrijven. Circa 25% van deze bedrijven behoort tot de groep koplopers die al op het gewenste niveau zitten voor wat betreft milieuprestaties. Daarnaast zijn er in 2016 naar schatting 300 bedrijven die op termijn stoppen. Tussen beide categorieën bevindt zich een peloton met naar schatting 90 melkveebedrijven. De consulent richt zich er vooral op om dit peloton mee te krijgen.

Schatting aantal melkveebedrijven

	Totaal	Koplopers 25%	Peloton 45%	Stoppers 30%
Drenthe	1.100	275	495	330
Prioritaire gebieden **	200	50	90	60

** prioritaire gebieden: Koekangerveld, Vries/Zeijen/Donderen, Drentse Aa en Dwingelerveld

Om dit te bereiken wordt er gewerkt in twee fasen:

1. Onderzoeksfase (in kaart brengen behoeftes)
2. De boer op in Drenthe (bezoek aan peloton melkveehouders)

Fase 1. ONDERZOEKSFASE

Doel en resultaat in fase 1

Het doel van deze eerste fase is het in kaart brengen van behoeftes betreffende het thema milieuprestaties in samenhang met bedrijfsresultaten van de melkveehouderij in de vier prioritaire gebieden in Drenthe. In dit gebied bezoekt de consulent koplopers aan de keukentafel en gaat actief naar gebiedsbijeenkomsten. De bezoeken aan de koplopers geven weer hoe zij het hebben gedaan en wat voor type ondernemers welke keuzes maken. De consulent kan hiervan leren en daarmee snel collega's uit het peloton verbinden aan deze voorbeelden. Hierna zal er een verkenning plaats moeten vinden waar het peloton behoefte aan heeft. Waar staat het peloton op dit moment en waar willen ze naar toe. Welke vragen leven er in het gehele peloton.

Er zal nog een actie plan moeten komen hoe we dit peloton gaan bereiken. Wellicht middels een simpele enquête of groepsbijeenkomsten over bepaalde onderwerpen waar behoefte aan is.

Uit de gesprekken worden vragen geïnventariseerd en daar waar mogelijk geclusterd. Na het in kaart brengen van behoeftes, wordt er een expertpool samengesteld en een overzicht gemaakt van de belangrijkste projecten en initiatieven. Hierbij wordt ook gekeken naar al lopende projecten.

Fase 2. DE BOER OP IN DRENTHE

Doel en resultaat in fase 2

De consulent gaat de boer op in de vier prioritaire gebieden in Drenthe om 90 melkveehouders attent te maken op de mogelijkheden om actief te anticiperen in één of meer deelprojecten van de ontwikkelagenda. Er moet worden gekeken waar de consulent het verschil kan maken. Dit moet gaande weg worden aangescherpt. De consulent is niet verantwoordelijk voor de deelprojecten.

1. Duurzame gebiedsplannen
2. Duurzame bedrijfsplannen
3. Proeftuin ammoniak
4. Akkerbouw en melkveehouderij (samenwerking)
5. Landbouwstructuurverbetering

Voor het behalen van de algemene doelstelling is het opschalen van bedrijfsbezoeken aan melkveehouders in Drenthe een belangrijke voorwaarde voor succes. De insteek is om bij de invulling van deze fase optimaal vindbaar te zijn en aan te sluiten op andere projecten/trajecten die gaan lopen in de provincie Drenthe. Denk daarbij bijvoorbeeld aan Vruchtbare Kringloop Noord Nederland. Dit zal voor het behalen van de algemene doelstelling een meerjarige aanpak vragen.

De effecten van het totale project zullen bijdragen aan de ontwikkelingsmogelijkheden voor de Drentse melkveehouderij.

Doelen Ontwikkelagenda Melkveehouderij en Natuur Drenthe

	Drentse Melkveehouderij in 2020 op voorsprong
Bodem	Fosfaatbodemoverschot/ha/jr. <i>Alle bedrijven op niveau van 25% beste bedrijven uit 2013 (=0kg fosfaatbodemoverschot/ha) bij fosfaatneutraal.</i> Stikstofbodemoverschot/ha/jr. <i>Alle bedrijven op niveau van 25% beste bedrijven uit 2013 (-125 kg N/ha)</i> Ammoniakemissie <i>Alle bedrijven op niveau van 25% beste bedrijven uit 2013 (=20 kg/GVE)</i>
Biodiversiteit	Organische stofbalans op bedrijfsniveau positief
Weidegang	Minimaal weidegang van 120 dagen/jr. en 6 uur per dag en minimaal gelijk aan percentage weidegang in 2012 (op 81.4% van de bedrijven)

Verwachte projectresultaten

Bezoek aan 90 melkveehouders. Doel van deze bezoeken is om hen mee te krijgen door concurrentievoordelen aan te bieden met betere bedrijfsresultaten door betere milieuprestaties. Bij ieder bedrijf worden specifieke wensen en behoeften in kaart gebracht. Daar waar mogelijk verbonden met de deelthema's van de Ontwikkelagenda. Hierin zal nog moeten worden bekeken waar de consulent het verschil kan maken.

Naast het verbinden kan de consulent ook nieuwe initiatieven losmaken.

Resultaten 2020 Drentse Melkveebedrijven op bedrijfsniveau

- Alle Drentse bedrijven zijn in 2020 op het niveau van 25% beste bedrijven uit 2013
- Bij 250 bedrijven duurzaam zijn bedrijfsplannen opgesteld en uitgevoerd
- Koppeling gelegd tussen duurzaam bedrijfsplan en NB-wet vergunning

Resultaten 2020 Drentse Melkveebedrijven op gebiedsniveau

- In circa vijf knelpuntgebieden is een duurzaam gebiedsplan opgesteld en uitgevoerd
- In deze knelpuntgebieden heeft 50% van melkveebedrijven ook een duurzaam bedrijfsplan opgesteld
- In de circa vijf knelpuntgebieden zijn in totaal minimaal vijf bedrijven verplaatst en/of wat betreft verkaveling toekomstbestendig gemaakt

Voordeel van resultaten

Voorzien in de doelen Ontwikkelagenda Melkveehouderij en Natuur op het gebied van bodem, water, lucht, biodiversiteit en weidegang.

Duurzame bedrijfsontwikkeling voor de melkveehouder. Denk hierbij aan:

- Inzicht krijgen in bedrijfsvoering, problemen en mogelijkheden
- Gevoel krijgen bij cijfers, begrippen en parameters
- Beschikking hebben over een pakket aan maatregelen en bijbehorende informatie- c.q. leermiddelen en instrumenten
- Weten dat en hoe de inspanningen worden gewaardeerd
- Keuzes maken voor het bewust toepassen van maatregelen

Projectafbakening:

Het project start op 1 april 2017 en richt zich nadrukkelijk op de melkveehouderij in Drenthe. De consulent is onafhankelijk, heeft geen verbinding met kantoor of organisatie. De consulent moet doorverwijzen naar overheid, terreinbeheerders, belangenorganisaties of bedrijfsleven.

Concreet:

- Haalt actief vragen op bij individuele ondernemers.
- Gaat in de eerste fase aan de slag in de vier prioritaire gebieden met het peloton van 90 melkveehouders.
- Maakt ondernemers attent op de mogelijkheden om actief te participeren in één of meer deelprojecten van de ontwikkelingsagenda. Is niet verantwoordelijk voor de uitvoering van deze deelprojecten.
- Geeft melkveehouders zicht op wat er in de omgeving speelt aan processen en opgaven.
- Bundelt vragen uit één gebied of rond één thema en draagt die over aan een partij die hier projectmatig iets mee zou kunnen.
- Neemt actief deel aan gebiedsbijeenkomsten.
- Geleidt vragen door naar regisseurs van die processen.
- Geleidt vragen door naar experts/specialisten/adviseurs.
- Houdt overzicht in resultaten van experts uit de expertpool.
- Organiseert spreekuren in het Landbouwhuis in Assen.
- Maakt initiatieven los.
- Maakt resultaten zichtbaar voor andere melkveehouders.
- Zet waar nodig onderzoeksbudget in.
- Staat open voor vragende melkveehouders die haar benaderen.
- Legt verantwoording af aan de Stuurgroep Ontwikkelagenda Melkveehouderij en Natuur.

Randvoorwaarden:

De consulent werkt 5 dagen per week en is voor 80% op pad naar of op bezoek bij melkveehouders en werkt vraaggericht. De consulent beschikt over een pool van experts die op afroep beschikbaar zijn. De experts worden gekozen naar aanleiding van de behoeften uit de melkveehouderij. Deze worden in de eerste fase geïnventariseerd.

Een randvoorwaarde voor het slagen van het project is inzicht te hebben in alle projecten en initiatieven rondom de vijf deelthema's in de Ontwikkelagenda Melkveehouderij en Natuur.

Goede vindbaarheid van de consulent is eveneens een belangrijk onderdeel voor het wel of niet slagen van het project. De consulent moet makkelijk vindbaar en benaderbaar zijn en ook succesverhalen naar buiten kunnen brengen.

Onderzoeksbudget van maximaal 50.000 euro per jaar.

Relatie met andere projecten en initiatieven

Prioritaire projecten (algemeen)

- Programma Natuurlijk Platteland
- Lopende DAW-projecten
- Bestuurscommissie Kavelruil Drenthe
- Ontwikkelagenda Melkveehouderij en Natuur Drenthe in 2020
- Discussie over drainage en beregening rond N2000
- Vruchtbare kringloop Noord-Nederland

Gebiedsgerichte projecten en initiatieven

- Duurzame landbouw boven grondwaterbeschermingsgebieden
 - Projecten en problematiek rond agrarisch natuurbeheer, particulier natuurbeheer en biodiversiteit
 - Projecten innovatie Veenkoloniën
 - Versnellingsagenda melkveehouderij Noord-Nederland
-

Klankbordgroep

- J. v.d. Berg - Natuur en Milieu Federatie Drenthe
- R. Visser - LTO Noord
- W. de Bruijn - Provincie Drenthe

Stuurgroep leden

- H.G. Jumelet - Gedeputeerde provincie Drenthe
- R. Hoekstra - Directeur van Natuur en Milieufederatie Drenthe
- J. Bloemerts - Afgevaardigde van regiobestuur LTO Noord

Verantwoordelijkheden

Van de **consulent** wordt verwacht dat deze de stuurgroep adviseert over de aanpak van de resterende jaren 2018 en 2019, zowel inhoudelijk, procesmatig als financieel. Dit advies kan de stuurgroep in januari 2018 al dan niet gewijzigd vaststellen als de projectaanpak voor 2018 en 2019.

Binnen de kaders van de Ontwikkelagenda Melkveehouderij en Natuur en het projectvoorstel Consulent duurzame melkveehouderij heeft de consulent mandaat om te werken aan de in dit projectvoorstel omschreven doelen.

De consulent werkt geheel onafhankelijk

De consulent heeft een arbeidsrelatie met de Vereniging LTO Noord.

Besluitvorming over bijvoorbeeld regelgeving blijft verantwoordelijkheid van het bestuur **provincie Drenthe**.

Standpunten wat betreft belangenbehartiging en verantwoordelijkheden bij het **LTO Noord** en respectievelijk **NMF Drenthe**.

Zowel provincie Drenthe, als NMF als LTO Noord geven een overzicht van relevante projecten en initiatieven in de vijf deelthema's.

De verantwoordelijkheden van de **stuurgroep** liggen in het vaststellen van een plan van aanpak (werkplan), de voortgang van het project en het vervolg.

Werkwijze

Aan het eerste advies van de consulent duurzame melkveehouderij aan een bedrijf zijn geen kosten verbonden. Het begint met een kennismakingsgesprek op het betreffende bedrijf. Vervolgens wordt er in onderling overleg bekeken hoe de consulent de ondernemer kan adviseren in actuele vraagstukken op het gebied van bedrijfsontwikkeling in combinatie met grondgebondenheid en duurzaamheid. Afhankelijk van de vraag volgt er een vervolgafpraak of wordt er doorverwezen naar andere instanties of de expertpool.

Projectfasering

Vorbereidingsfase	1 Januari 2017-maart 2017
Vaststellen functie consulent duurzame melkveehouderij. Werven consulent. Globale omschrijving werkzaamheden.	
Oriëntatieperiode	1 – 22 April 2017
Begin werkzaamheden consulent, ontwerpen en vaststellen plan van aanpak (werkplan), inlezen, kennismaken met diverse personen rondom de vijf deelthema's van de Ontwikkelagenda Melkveehouderij en Natuur te noemen	
<ol style="list-style-type: none">1. Duurzame gebiedsplannen2. Duurzame bedrijfsplannen3. Proeftuin Ammoniak4. Akkerbouw en melkveehouderij5. Landbouwstructuurverbetering	
<i>Note:</i> Wat de consulent nodig heeft om goed te kunnen functioneren, is om een overzicht te ontvangen van projecten en initiatieven op het gebied van de vijf deelthema's. Op dit overzicht moet een contactpersoon en een korte omschrijving van het project staan. Deze projecten komen samen in een bak met staalkaarten waar de consulent snel en overzichtelijk informatie uit kan halen.	
Bijeenkomst stuurgroep	21 april 2017
Bespreken van het werkplan. De familie Zeldenrijk wil ons graag ontvangen op hun melkveebedrijf aan de Hooijdijk 3 in Zeijen.	
✓ Persmoment!	
<i>Note:</i> De vragen gesteld vanuit de melkveehouderij zijn hierbij nog niet inzichtelijk evenmin de pool van experts.	
Inventariseren behoeften melkveehouderij	22 april 2017
Start van het eerste deel bedrijfsbezoeken. De bedrijfsbezoeken worden gestart bij koplopers in de melkveehouderijsector om daar gerichte vragen op te halen.	
In kaart brengen behoeftes betreffende het thema milieuprestaties en samenhang bedrijfsresultaten naar aanleiding van bedrijfsbezoeken. Nagaan behoefte aan expertise.	
<i>Het uiteindelijke doel:</i>	
<ul style="list-style-type: none">- Melkveebedrijven op grote schaal ondersteunen bij ontwikkeling naar grondgebonden bedrijven met zoveel mogelijk gesloten kringloop (minder uitstoot van stikstof en fosfaat).- Melkveebedrijven gezonder, sterker en toekomstbestendig maken, want bedrijven die in Noord Nederland op dit punt voorop lopen, scoren ook qua bedrijfsresultaten beter.- Gebiedsgerichte samenwerking in gebieden waar knelpunten zijn	
Communicatie inventarisatie	
<i>Inventariseren welke middelen er nodig zijn om goed te communiceren over de consulent Duurzame melkveehouderij Drenthe. Hierbij denken aan communicatie strategie, communicatie boodschap en middelen (aanhaken bij website Ontwikkelagenda Melkveehouderij en Natuur).</i>	

Samenstellen expertteam	September 2017
<p>Naar aanleiding van de geïnventariseerde vragen en daarmee ook behoeften samenstellen van een expertteam.</p> <p><i>Note</i> <i>Wanneer men deel wil nemen in het expertteam is het goed om standaarden voor terugkoppeling af te spreken. zodat de consulent zicht heeft op resultaten.</i></p> <p>De definitieve selectie van het expertteam wordt gezamenlijk met de stuurgroep besproken.</p> <p>✓ Start communicatie plan!</p>	
Stuurgroep bijeenkomst	September 2017
<p>Bijpraten stuurgroep. Welke vragen leven er in het gebied, welke experts worden er bij betrokken. Vormen expertteam.</p>	
De boer op in Drenthe	Medio september 2017
<p>Daadwerkelijk de boer op, gesprekken aan de keukentafel.</p> <p>De consulent richt zich er op dit peloton mee te krijgen door hen concurrentievoordelen aan te bieden met betere bedrijfsresultaten door betere milieuprestaties.</p> <p>Consulent neemt actief deel aan gebiedsbijeenkomsten.</p> <p>Organiseren spreekuur op het landbouwhuis te Assen, Oostersingel 23.</p> <p>De consulent staat uiteraard open voor vragen van uit andere gebieden.</p> <p><i>Note</i> <i>Bij bedrijfsbezoeken niet direct een bezichtiging. Eerst om tafel. Vaak is het zo als je eerst naar het verhaal luistert je met hele andere ogen naar een bedrijf kijkt.</i></p>	
Kwalitatieve beoordeling	Eind oktober – begin november 2017
<p>Welke resultaten zijn er tot nu toe geboekt. Vaststellen projectaanpak voor 2018- 2019</p> <p>Voor het behalen van de algemene doelstelling is de uitvoering van “de boer op” een belangrijke randvoorwaarde voor succes. De insteek is om bij de invulling aan te sluiten op andere projecten/trajecten die (gaan)lopen in de provincie Drenthe. Denk daarbij bijvoorbeeld aan Vruchtbare kringloop Noord-Nederland. Dit zal, voor het behalen van de algemene doelstelling, een meerjarige aanpak vragen.</p>	
